

2021 Pilar-3

Innhold

1.	Innledning	s. 4
2.	SpareBank 1 Sørøst-Norge	s. 5
	2.1. Overordnet risikostyring	s. 5
	2.2. Soliditetsmål for SpareBank 1 Sørøst-Norge	s. 9
3	Regulatorisk kapitaldekning	s. 11
	3.1. Pilar 1 – Minimumskrav til ansvarlig kapital	s. 11
	3.2. Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging	s. 12
	3.3. Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon	s. 13
	3.4. Status – Pilar 1	s. 13
	3.5. Status - Pilar 2	s. 13
4.	Informasjon om risikogruppene	s. 14
	4.1. Kredittrisiko	s. 14
	4.2. Porteføljeinformasjon	s. 17
	4.3. Markedsrisiko	s. 20
	4.4. Operasjonell risiko	s. 22
	4.5. Likviditetsrisiko	s. 24
	4.6. Eierrisiko	s. 26
5.	Bærekraft og samfunnsansvar	s. 28
6.	Vedlegg	s. 31

1. Innledning

Dette dokumentet gir en beskrivelse av risiko og kapitalstyring i SpareBank1 Sørøst-Norge i henhold til CCR/CRD IV forskriftens krav om offentliggjøring av finansiell informasjon.

SpareBank1 Sørøst-Norge vektlegger dialog med ulike interessegrupper der åpenhet, forutsigbarhet og transparens er sentralt.

Formålet med dokumentet er å presentere finansiell informasjon som bidrar til at markedsaktørene for et mer utvidet grunnlag til å vurdere:

- Bankens risikonivå
- Etablert styring og kontroll av de ulike risikoartene
- Soliditet og kapitalbehovsvurderinger

I tillegg skal informasjonen bidra til å gjøre sammenligninger i markedet enklere.

Som hovedregel oppdateres dokumentet årlig, men dersom det skjer vesentlige endringer med betydning for vurdering av konsernets finansielle stilling, vil dokumentet oppdateres med ny informasjon. Periodisk informasjon om kapitaldekningen og minimumskrav til ansvarlig kapital er tilgjengelig i SpareBank1 Sørøst-Norges kvartalsrapporter.

Utover den informasjon som er tilgjengelig i dette dokumentet, vises det til konsernets hjemmesider www.s1bv.no under fanene: Om oss/Investor/finansiell informasjon og tema kapitaldekning.

2. SpareBank 1 Sørøst-Norge

Kjernevirksomheten til banknæringen er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko. SpareBank 1 Sørøst-Norge bruker betydelige ressurser på å videreutvikle risikostyringssystemer og prosesser i tråd med ledende praksis i Norge. Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 Sørøst-Norge skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og skal samtidig sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning.

Dette skal sikres ved at det er etablert:

- En tydelig bedriftskultur som kjennetegnes av etisk adferd og høy bevissthet om bærekraft og innarbeidet risikostyring.
- En forståelse av lønnsomhet i et bærekraft- og risikoperspektiv som sikrer god kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi.
- En god kultur for risikoanalyse og kontinuerlig forbedring som sikrer at uventede enkelthendelser ikke skader konsernets finansielle stilling i alvorlig grad
- Strukturer som sikrer at en til enhver tid driver virksomheten i samsvar med lov og regulatoriske krav.

2.1 Overordnet risikostyring

For SpareBank1 Sørøst-Norge er kapitaldekning og soliditet sentrale styringsparametere. I kapitalstyringen skal det søkes en optimal kapitalanvendelse innenfor vedtatt forretningsstrategi og strategiske måltall både på avkastnings- og soliditetssiden.

Konsernets samlede risiko fremkommer etter beregning av behovet for risikojustert kapital for de ulike risikogrupper og tar hensyn til planlagte strategiske initiativ i strategiperioden. Kapitalbehovet er vurdert i et langsiktig perspektiv og tar hensyn til usikkerhet og behov for bufferkapital. Risikojustert kapital vil i prinsippet omfatte en tallfesting av risikoer nevnt i kap. 4, samt eventuelle andre risikoer som ikke omfattes av denne oversikten. De tallverdiene som presenteres senere i dette dokumentet omfatter ikke alle angitte risikoer. Det fremgår eksplisitt hvilke risikoer som er tallfestet.

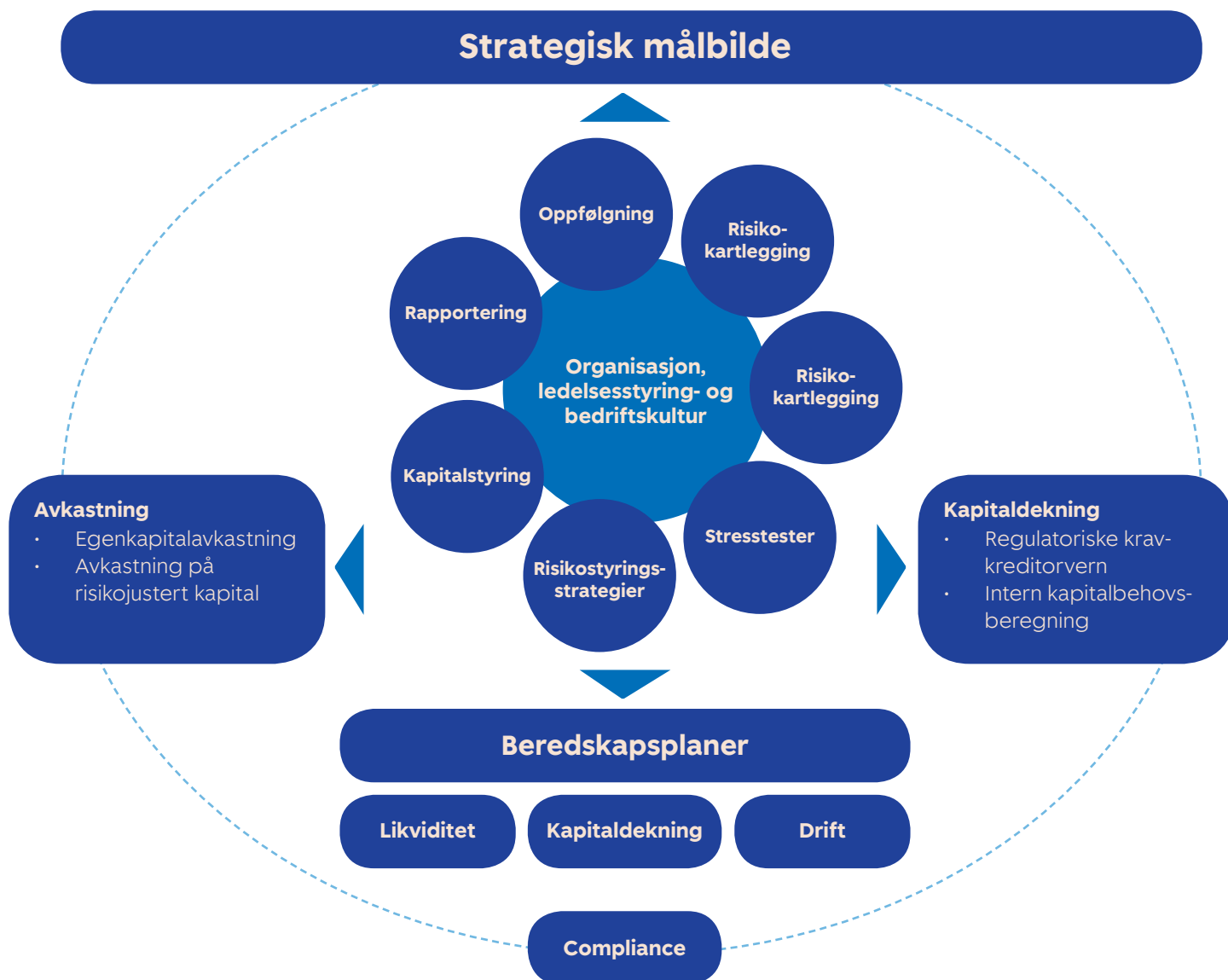
Ved beregning av risikojustert kapital for kredittrisiko benyttes statistiske modeller med konfidensnivå 99,9 %. Beregningen av risikojustert kapital for øvrige risikogrupper bygger på stresstester og kvalitative vurderinger.

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risiko- og kapitalstyring er det etablert rammeverk som dekker følgende hovedelementer:

- Etisk standard, bedriftskultur og organisering
- Strategisk målbilde
- Risikokartlegging
- Risikoanalyse
- Stresstester
- Kapitalstyring (inkl. avkastning og kapitaldekning)
- Beredskapsplaner
- Rapportering
- Oppfølging, overvåkning
- Compliance (etterlevelse)

Sammenhengen mellom de enkelte elementene er vist i figuren nedenfor. Sammenhengene og de ulike komponentene blir nærmere beskrevet i det etterfølgende.

Figuren viser elementer i risiko- og kapitalstyringen i SpareBank1 Sørøst-Norge.

Etisk Standard, Bedriftskultur og Organisering

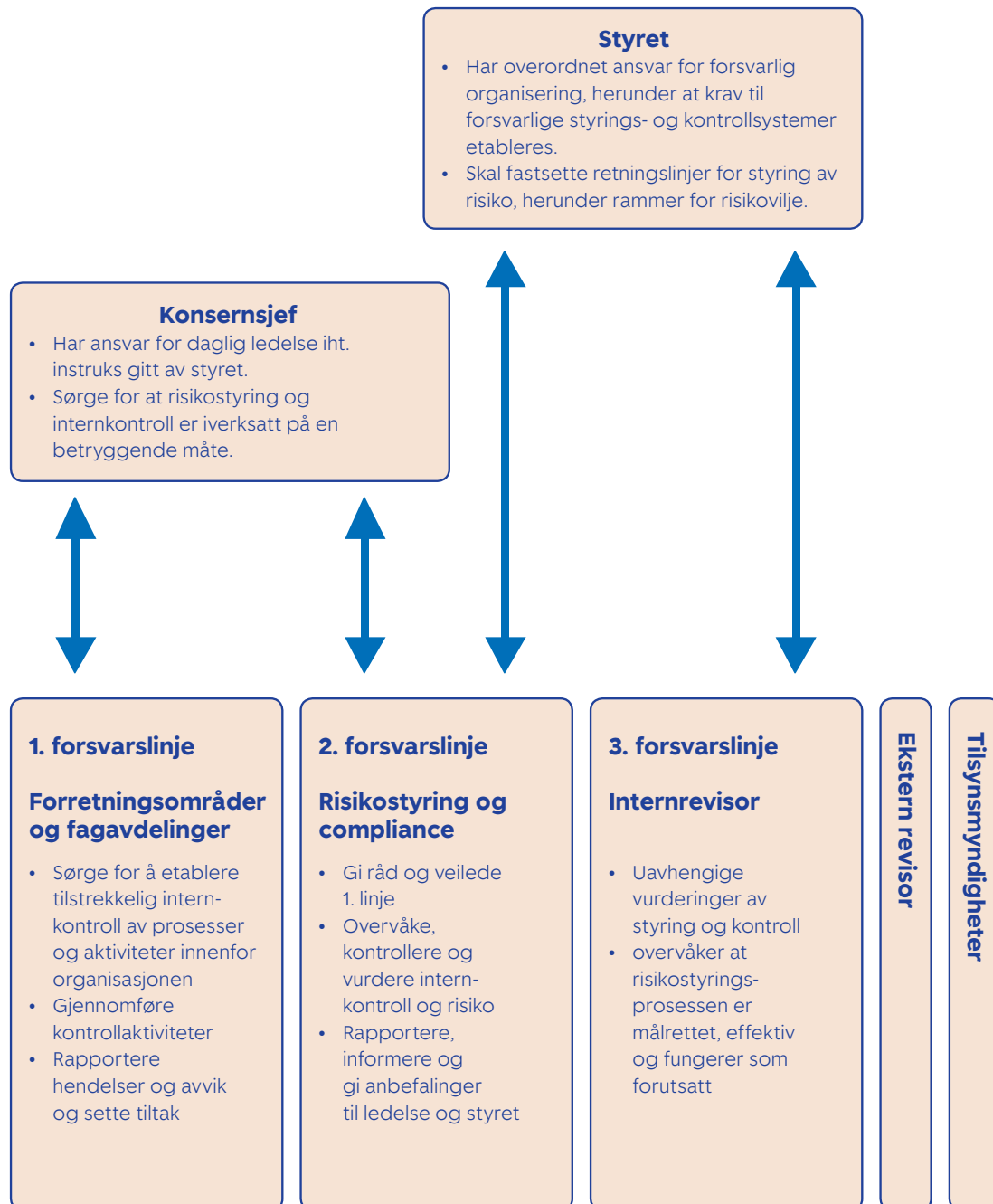
I helhetlig risikostyring er etisk standard og bedriftskulturen grunnmuren som de andre elementene bygger på. Bedriftskulturen omfatter menneskene i organisasjonen med deres individuelle egenskaper som integritet, verdigrunnlag og etiske holdninger. Dårlig bedriftskultur kan vanskelig kompenseres med andre kontroll- og styringstiltak. SpareBank 1 Sørøst-Norge har derfor etablert tydelig verdigrunnlag og etiske retningslinjer som er godt kommunisert i hele organisasjonen.

Ledelsesfilosofi og styringsprinsipper er også avgjørende i en helhetlig risikostyring.

Det blir lagt vekt på å etablere felles kultur, når det gjelder etikk, strategi, policy og forretningsforståelse. Satsning på økt kompetanse er helt avgjørende for konsernets suksess i fremtiden. Autorisasjon av alle konsernets ansatte som er knyttet til finansiell rådgivning, forsikring og eiendomsformidling har vært høyt prioritert de seneste årene.

Konsernet legger vekt på uavhengig organisering av den helhetlige risikostyringen.

Ansvar for risikostyring er derfor delt mellom ulike uavhengige grupper illustrert i figuren nedenfor:

Strategisk målbilde

Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 Sørøst-Norge tar utgangspunkt i konsernets strategiske målbilde slik det fremkommer av konsernstrategien frem mot 2025. Målsettinger settes innenfor virksomhetens formål.

Konsernet gjennomfører årlig en revisjon av konsernets strategiplan. Dette innebærer en gjennomgang av endringer i rammebetingelser, herunder konkurransesituasjonen, krav fra offentlige myndigheter, endring i kundeatferd/kundebehov, kapitalbehovsvurderinger, organisering og fremtidig krav til kompetanse.

Risikokartlegging

Identifikasjon av risiko er en framoverskuende prosess som er integrert i strategiarbeidet. Prosessen dekker alle vesentlige forretningsområder og aktiviteter. Risikoer som kan medføre uheldige hendelser identifiseres og tiltak iverksettes for å sette restrisiko i samsvar med akseptert nivå. Kontrollaktivitetene og oppfølgingen av disse, sikrer en høyere sannsynlighet for at konsernet når målsettingene.

Risikoanalyse

Det gjennomføres analyser av risikoene som er identifisert for å forstå risikoenes egenskaper og årsakssammenhenger. Vesentlige risikoer skal etter beste estimat kvantifiseres gjennom forventet tap og behov for risikojustert kapital. Primært gjennomføres denne formen for måling av risiko innenfor kredittområdet som antas å være konsernets største enkeltrisiko. Kvantifiseringen baseres på anerkjente metoder og fremgangsmåter for måling av risiko. Risikoanalysen skal også sikre at det foretas kvalifisert og strukturert dokumentasjon av etablerte kontroll- og styringstiltak.

Stresstester og scenarioanalyser

Det gjennomføres periodiske stresstester og scenarioanalyser for å analysere hvordan negative hendelser påvirker resultatet, balansen og kapitaldekningen i konsernet. Analysene gjennomføres på de mest kritiske risiko-områdene som kreditt-, markeds- og likviditetsrisiko, og tar hensyn til en negativ makroøkonomisk utvikling over en periode på minimum tre år.

Risikostrategier og beredskapsplaner

Håndtering av risikoen skjer gjennom operativ implementering av konsernets risikostrategier. Gjennom risikostrategiene definerer styret konsernets risikoevne og risikovilje gjennom etablering av risikobaserte rammer og måltall for de ulike risikoområdene. Risikopolicyene revideres og vedtas årlig av styret.

Ved fastsettelse av risikopolicyer og beredskapsnivåer legges tre hovedprinsipper til grunn:

- Risikopolicyene skal gjenspeile konsernets overordnede mål og strategi.
- Risikopolicyene skal være en integrert del av konsernets operativ drift og løpende aktiviteter.
- Risikopolicyene skal gjenspeile og stå i forhold til konsernet totale risikovilje og risikoevne (risikokapasitet).

Bankenes kjernevirksomhet innebærer risiko. Virksomheten kan påføre banken uventede tap, på tross av gode risikostyringssystemer og prosesser. En slik situasjon vil kunne medføre alvorlig press på kapitaldekningen, likviditeten og driften for øvrig. SpareBank1 Sørøst-Norge har definert beredskapsplaner for å være forberedt på å håndtere slike situasjoner.

Kapitalstyring, finansiell fremskriving og kapitalallokering

SpareBank 1 Sørøst-Norge skal ha en kapitalstyring som sikrer:

- En effektiv kapitalanskaffelse og kapitalanvendelse i forhold til konsernets strategiske målbilde og vedtatte forretningsstrategi
- Konkurransedyktig avkastning på kapitalen
- Tilfredsstillende kapitaldekning ut fra valgt risikoprofil
- Konkurransedyktige vilkår og langsiktig tilgang på innlån i kapitalmarkedene

- Utnyttelse av vekstmuligheter i bankens definerte markedsområde og muligheter for å være med på eventuelle strukturelle løp som materialiserer seg innenfor et naturlig markedsområde.
- At ingen enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad
- At kapitaldekningsgraden skal overstige regulatorisk kapitalkrav med en tilfredsstillende buffer.
- At ledelsen og styret er kjent med hvordan ulike hendelser kan påvirke resultat, kapitaldekning og likviditetssituasjonen i konsernet.

For å sikre en langsiktig og målrettet kapitalstyring utarbeides det med utgangspunkt i det strategiske målbildet og resultat- og balanseprognoser årlig en kapitalplan. Kapitalplanen skal ta hensyn til fremskrivning av konsernets finansielle utvikling for de kommende fem årene. Disse fremskrivningene beregnes både i et forventet scenario og et scenario som viser en situasjon med alvorlige økonomiske tilbakeslag. Ledelsen og styret gjør en samlet vurdering av om kapitalbehovet er tilstrekkelig og tilpasset konsernets nåværende og fremtidige risikoprofil samt strategiske målbilde.

Kapitalallokering og avkastning på risikjustert kapital er viktige strategiske måleparametere i den interne styringen av SpareBank 1 Sørøst-Norge. Dette innebærer at forretningsenhetene tildeles kapital i henhold til den beregnede risikoen ved virksomheten og at avkastningen mot beregnet kapital følges opp løpende.

Rapportering, oppfølging og overvåkning

Et viktig element i en effektiv risikostyring er overvåking av den løpende risikoeksponeringen. Alle ledere er ansvarlig for den daglige risikostyringen innenfor sitt eget ansvarsområde. De skal til enhver tid påse at risikoeksponeringen er innenfor de rammer som er besluttet av styret eller Konsernsjef. Ved brudd på rammer har ansvarlig leder ansvar for å rapportere og sette tiltak.

Konsernets risikorapportering har som formål å sikre at alle organisasjonsnivåer har tilgang på tilstrekkelig og pålitelig risikorapportering. Den overordnede risikoeksponering og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til konsernledelsen og styret.

Compliance (etterlevelse)

Konsernet er opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lover, forskrifter og interne retningslinjer, og har derfor etablert en compliance funksjon.

Effektive virkemidler for å oppnå etterlevelse i organisasjonen er:

- Et tydelig verdigrunnlag som er klart kommunisert og forstått i hele organisasjonen.
- En prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover, forskrifter og interne retningslinjer.
- En prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover, forskrifter og interne retningslinjer.

2.2. Soliditetsmål for SpareBank 1 Sørøst-Norge

SpareBank 1 Sørøst-Norges overordnede strategiske mål skal underbygge en moderat til lav risikoprofil. Konsernets soliditet uttrykkes gjennom den regulatoriske kapitaldekningen og gjennom en intern vurdering av kapitalbehov (ICAAP – prosessen). Ved fastsettelse av kapitalnivået tas det hensyn til:

- Makrosituasjonen
- Konsernets strategiske målbilde
- Vedtatt risikovilje og herunder internt beregnet kapitalbehov (ICAAP)
- Funding- og egenkapitalmarkedets krav til kapitalnivå
- Myndighetskrav til soliditet/kapitaldekning

Hovedmål for konsernets soliditet er definert som;

Målsatt nivå for ren kjernekapital skal over tid ligge 1 % over myndighetskrav til systemviktige banker.

Vedtatte interne målsettinger for soliditet for 2022;

- Ren kjernekapital dekning: 17,0 %
- Kjernekapital dekning: 19 %
- Kapitaldekning: 21 %
- Leverage ratio (LR) 7 % (se nedenfor)

Pr 31.12.2021 utgjorde netto ansvarlig kapital 9 milliarder kroner som tilsvarer en kapitaldekning på 21 % ved forholdsmessig konsolidering.

Pr 31.12.2021 (31.12.2020) ble LR- uvektet kjernekapitalandel beregnet til: 8,4 % (8,6%).

Det er satt et internt måltall i 2022 for LR på 7 % (LR – kapital som kvalifiserer som kjernekapital). Regulatorisk krav til uvektet kjernekapital er 5,0 %.

3. Regulatorisk kapitaldekning

Kapitaldekningsregelverket bygger på en standard for kapitaldekningsberegninger hvor formålet er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- Mer risikosensitivt kapitalkrav
- Bedre risikostyring og kontroll
- Tettere tilsyn
- Mer informasjon til markedet

Kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

PILAR 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital

PILAR 2: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

PILAR 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

3.1. Pilar 1 – Minimumskrav til ansvarlig kapital

Kapitalkravsreglene under Pilar 1 innebærer et kapitalkrav om minimum 8 % dekning ¹⁾ av et metodedefinert beregningsgrunnlag. I tillegg kommer spesifikke krav til øvrige buffere. Kapitalkravet beregnes som forholdet mellom bankens samlede ansvarlige kapital og risikovektede eiendeler i henhold til anvendt metode.

Kjernekapital + Tilleggskapital

> 8 % ¹⁾

Kredittrisiko + Markedsrisiko + Operasjonell risiko

+ bufferkrav

For banker som har fått tillatelse til å fastsette beregningsgrunnlaget for kredittrisiko etter interne målemetoder, IRB(A), innebærer dette at lovbestemte minimumskrav til kapitaldekning for kredittrisiko vil være basert på bankens egne interne risikomodeller. SpareBank1 Sørøst-Norge benytter Standardmetoden for beregning av kapitalkravet for kredittrisiko og markedsrisiko, og Basismetoden for beregning av operasjonell risiko. IRB modeller benyttes operativt.

Standard metoden som benyttes for å beregne kapitalkrav for kredittrisiko, reflekterer underliggende risiko ved ulik vektning av ulike risikokategorier. IRB metoder gir høyere grad av engasjementsspesifikk risiko.

Arbeidet med å profesjonalisere bankens kredittprosesser, herunder anvende IRB modeller med tilfredsstillende forskriftsmessig standard i henhold til etterlevelse og anvendelseskrav, har vært og er viktig for banken. Banken har som ambisjon og på sikt søke om bruk av IRB-modeller også til beregning av kapitaldekning.

Kapitalberegningene er basert på Finanstilsynets Rundskriv nr. 12/2016. Nedenfor presenteres forenklet oversikt over hovedlinjene i retningslinjene.

Kapitalkrav i Norge (Tall oppgitt i prosent av beregningsgrunnlaget)	Alle foretak
Minste krav til ren kjernekapital	4,5 %
Buffere	
Bevaringsbuffer	2,5 %
Systemrisiko	4,5 %
Motsyklisk	1,0 %
Samlet krav til ren kjernekapitaldekning	12 %
Krav til kjernekapitaldekning	14 %
Krav til kapitaldekning	16 %

Regulatorisk minimumskrav, bevaringsbuffer, systemrisikobuffer og motsyklisk buffer er gjeldende for alle norske banker, mens bufferen for systemviktige banker er gjeldende for banker som defineres som nasjonalt systemviktige banker. SpareBank 1 Sørøst-Norge er ikke definert som systemviktig.

For standardbankene som SpareBank 1 Sørøst Norge er øker systemrisikobufferkravet med 1,5 % fra 31.12.22.

Etter råd fra Norges Bank, vurderer Finansdepartementet nivået på det motsykliske bufferkravet kvartalsvis. Kravet er begrenset av en ramme i intervallet 0 – 2,5 %. Motsyklisk kapitalbuffer økes til 1,5 % den 30. juni 2022 og ytterligere til 2,0 % den 31. desember 2022.

Bankspesifikt Pilar 2 tillegg for SpareBank 1 Sørøst-Norge ble i forbindelse med godkjenning av sammenslåingen mellom SpareBanken Telemark og SpareBank 1 BV satt til 2,3 % på konsolidert beregningsgrunnlag. 1. April fusjonerer SpareBank 1 Modum med SpareBank 1 Sørøst Norge og nytt bankspesifikt Pilar 2 tillegg for Sørøst-Norge blir etter 1. april 2,5 %. Pilar 2 tillegget skal dekkes innenfor ren kjernekapital. Fra Finanstilsynet er der det varslet at det vil gjennomføres en ny vurdering av Pilar 2 nivå i løpet av 2023.

3.2. Pilar 2 – Vurdering av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging

Beregnet økonomisk kapital beskriver hvor stort kapitalbehov konsernet mener å måtte ha for å dekke den faktiske risikoen i dag og konsernets strategiske initiativ. Det er fastsatt at den økonomiske kapitalen skal dekke 99,9 prosent av mulige uventede tap i løpet av ett års horisont. Det er lagt til grunn statistiske metoder for beregning av økonomisk kapital tilknyttet kredittrisiko, og kvalitative metoder kombinert med stresstester for de fleste øvrige typer risikoer.

Icaap er en helhetlig prosess som omfatter all risiko i konsernet. Herunder vurderes;

1. Makroøkonomisk situasjon.
2. Regulatoriske rammebetingelser.
3. Konsernets risikoeksponeringer.
4. Konsernets operative styring og kontrollfunksjoner.
5. Finansiell stilling med stressforutsetninger.

Tilsynsmyndighetene vil overvåke og evaluere institusjonens interne vurderinger av kapitalbehovet og tilhørende strategi, samt evnen til å overvåke og sikre overholdelse av kapitalkrav.

Finanstilsynets vurderinger medfører foretaksspesifikke krav til kapitalnivå utover bankens egenvurdering (ICAAP). I enkelte tilfeller vil det også være aktuelt for Finanstilsynet å be foretaket om å redusere risikoeksponeringen eller gjennomføre andre risikoreduserende tiltak, herunder endre policyer, rammer og gjennomføre forbedring i styring og kontroll.

Pilar 2 tillegg:

Pilar 2-tillegget estimeres for det enkelte år ut ifra den enkelte banks internt beregnede kapitalbehov sett opp mot beregningsgrunnlaget. Pilar 2 vurderingen omfatter en helhetlig vurdering av bankens behov for kjerne- og tilleggskapital utover pålagte minstekrav. Prosessen er også framoverskuende. Finanstilsynet vil gjennom sin SREP vurdering gi tilbakemelding om vurdering av ICAAP- prosess og nivå på Pilar 2 tillegget.

Konsernet har utarbeidet kapitalbehovsberegninger for perioden 2021-2025. SpareBank 1 Sørøst-Norge oppfyller i prognoseperioden interne og regulatoriske krav til ren kjernekapital inklusiv bufferkrav og herunder internt beregnet Pilar 2-tillegg basert på Rundskriv 12/16. Det gjøres i den forbindelse oppmerksom på at denne type beregninger alltid vil være beheftet med usikkerhet og at usikkerheten øker når en beveger seg langt ut i tidshorizonten.

Planleggingsbuffer:

Krav til planleggingsbuffer måles opp mot resultatet av et scenario i alvorlig økonomisk tilbakeslag som varer i minst 3 år. Dersom beregnet ren kjernekapital i scenarioet alvorlig tilbakeslag faller med mer enn 2,5 %-poeng vil konsernet få krav fra myndighetene om en planleggingsbuffer. Banken har gjennomført stresstest som simulerer et alvorlig økonomisk tilbakeslag, vurdert som strengt, men realistisk. Ren kjernekapital falt ikke mer enn 2,5 % i disse beregningene.

3.3. Pilar 3 – Offentliggjøring av informasjon

Formålet med Pilar 3 er å supplere minimumskravene i Pilar 1 og den utvidede tilsynsmessige oppfølging av Pilar 2 med offentliggjøring av informasjon knyttet til risiko- og kapitalbehovsvurderinger. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering, samt styring og kontroll.

Dette dokumentet, med tilhørende excel ark, har sammen med konsernets års- og kvartalsrapporter til hensikt å oppfylle kravene til offentliggjøring av informasjon i henhold til gjeldende regelverk.

3.4. Status – Pilar 1

Konsernet har god soliditet ved utgangen av 2021 også sett opp mot regulatoriske krav. Basert på prognoser og vedtatt strategi er det estimert at konsernets soliditet er på et tilfredsstillende nivå for 2022.

SpareBank 1 Sørøst-Norge har i perioden 2008 til 2021 styrket ren kjernekapital betydelig. Ved utgangen av 2021 er ren kjernekapitaldekning på 18,3 % ved forholdsmessig konsolidering, mot tilvarende 8,9 % ved utgangen av 2008. Det gjøres oppmerksom på at tallene ikke er fullt ut sammenlignbare som følge av regulatoriske endringer i beregningsmetodikk.

Den ansvarlige kapitalen i SpareBank1 Sørøst-Norge består av ren kjernekapital, kjernekapital og tilleggskapital som er beregnet i henhold til kapitalkravforskriftens definisjoner. Det henvises til årsrapporten for videre detaljer.

3.5. Status - Pilar 2

Konsernet har en tilfredsstillende soliditet ved utgangen av 2021 og vurderes tilstrekkelig kapitalisert til å gjennomføre strategiske initiativ og planer for 2022. Vurderinger av økonomisk risiko og kapitalbehovsberegninger vil alltid være beheftet med usikkerhet. Myndighetsfastsatte pilar 2 krav er på 2,5 % jfr Modumfusjonen.

Banken er kapitalisert over myndighetsfastsatte og interne mål, og har buffer for handlingsrom.

4. Informasjon om risikogruppene

Konsernet Sparebank1 Sørøst-Norge er eksponert for en rekke ulike typer risiko. De viktigste risikoene er listet nedenfor.

4.1. Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Konsentrasjonsrisiko kreditt defineres som risiko for tap som følge av konsentrasjon omkring store enkeltkunder, enkelte bransjer, geografiske områder, sikkerheter med samme risikoegenskaper, samt motparter i interbankoperasjoner eller handel med finansielle derivater.

Styring og kontroll

Konsernets styring av kredittrisiko inngår som en del av konsernets overordnede rammeverk for helhetlig risikostyring. Styret reviderer minimum årlig bankens kredittstrategi. Prosedyrene for kredittstyring er beskrevet i rammeverksdokumentasjon og gir føringer for virksomhetens utøvelse av kredittpolitikk innenfor vedtatt risikovilje.

Regulatoriske forhold

Kredittrisiko er en av konsernets største risikoer og banken må holde tilstrekkelig kapital til å sikre at bankens kreditorer ikke skal bli påført tap som konsekvens av eventuell realisert risiko. Denne kapitalen betegnes ofte som økonomisk kapital, uventet tap eller som risikojustert kapital. Styring av kredittrisiko baseres blant annet på:

- CRR/CRD IV – forskriften
- Retningslinjer fra EBA
- Boliglånsforskriften
- Forskrift utlånspraksis forbruksfinansiering
- Finanstilsynets metodikk for risikobasert tilsyn.

Banken benytter interne kredittmodeller ved innvilgelse av kreditt og oppfølging av porteføljen. Videre benyttes modellene i forbindelse med kapitalbehovsberegninger (ICAAP).

Banken benytter standardmetoden for kredittrisiko for beregning av regulatorisk kapitaldekning.

Styre - konsernledelse

Styret fastlegger bankens kredittstrategi basert på definert risikovilje og allokere risikojustert kapital til virksomhetsområdene. Det fastsettes avkastningskrav på allokert kapital. Styret følger interne retningslinjer for god virksomhetsledelse herunder etiske retningslinjer som speiler forventede krav til atferd, god rådgivningsskikk og etterrettelighet.

Risiko og målstyring

Administrasjonen operasjonaliserer bankens kredittpolicy med årlig oppdatering og tilrettelagte systemer og prosedyrer for overvåking og rapportering av måltall og resultater. Kredittpolicyen definerer toleransegrenser (risikovilje), fullmaktshierarki og sikrer målrettet aktivitet. Kredittpolicy revideres årlig.

Kredittmiljøet

Saksbehandling styres etter interne retningslinjer herunder bevilgningsreglement for kredittbeslutning.

Retningslinjene skal sikre etterlevelse av sentrale lover og forskrifter og gi støtte til etterlevelse av kredittpolicy. Fullmakter er delegert av styret. Styret tar aktivt del i beslutning og oppfølging av definerte saker. I kredittbehandling vektlegges særlig inntjening, soliditet, atferd og ledelse. Beslutningsstrukturen følger kompleksiteten i risiko. Bevilgningsreglement vurderes fortløpende, og minimum årlig.

Oppfølging av kredittrisiko rapporteres fortløpende både til styret, ledelsen og den enkelte avdeling. Bankens risikoklassifiseringssystem er sentralt ved fastsettelse av måltall og i tilhørende oppfølging.

Overvåkingen er effektiv med periodisk oppdatering, som sikrer et godt grunnlag for fortløpende styring etter registrerte endringer, hvor særlig utvikling i forventet tap, migrering, avkastning på allokert risikjustert kapital og eventuelle tapsutsatte engasjementer følges. Særlig rapportering foreligger for utsatte engasjementer. Spesielt overvåkes også myndighetenes boligpolitiske retningslinjer.

Tilrettelegging av porteføljestylingen er et kontinuerlig arbeid, hvor hensynet til effektiv drift vektlegges. Banken ønsker å unngå unødige tap, få en best mulig risikoprising og høy effektiv utnyttelse av allokert kapital.

Styring av kredittrisiko håndteres gjennom delt ansvar og oppgaver mellom forretningsenhetene, Bedriftsmarked BM og personmarked PM, avdeling for kredittstyring og kredittstøtte, som sikrer gode kredittprosesser, og en uavhengig avdeling for risikostyring.

Kredittstyring rapporterer blant annet på:

1. Fornyning av kreditter.
2. Utvidet gjennomgang av vesentlige engasjement.
3. Watchlister.
4. Overvåking av høyrisikoengasjementer.
5. Covenants.

Det er etablert en uavhengig risikorapportering til ledelsen og styret. Kvalitet i kredittmodeller og anvendelse, overvåkes og forbedres også gjennom en årlig valideringsprosess.

Det rapporteres på:

1. Kredittporteføljens utvikling.
2. Ulike utvalg av eksponeringer.
3. Avkastning på allokert kapital.
4. Utvikling i migrering og konsentrasjonsrisiko.
5. Status på kredittstrategiske rammer.

I tillegg har intern- og ekstern revisor uavhengige revisjoner.

Risikoprising

Gjennom forbedring av prismodeller og kompetansetiltak i kredittlinjen har konsernet i de seneste årene arbeidet aktivt med å optimalisere risikoprisingen.

Risikoreducerende tiltak

I tillegg til de risikoreducerende effekter som oppnås gjennom en risikobasert prosess for målstyring innenfor definerte rammer, stilles sterke sekundærkriterier med hensyn til krav til sikkerhet for bankens utlånspraksis.

Risikoklassifisering

Risikomodelle for PM og BM er basert på statistiske analyser (logit-regresjon) av historiske sammenhenger, med særlig vekt på inntjening, soliditet, ledelse og atferd. Modellene er under kontinuerlig videreutvikling og jevnlig validering. Kvantitativ validering viser over tid høye og stabile rangeringegenskaper. Observasjonene er på nivå med sammenlignbare tall i SpareBank 1-alliansens.

De viktigste parameterne i kredittmodellene er:

Sannsynlighet for mislighold. (PD) Beregnes av kundens score i forhold til forklaringsvariablene som inngår i regresjonsanalysen. PD angir sannsynligheten for at kunden går i mislighold innen ett år, og er det sentrale risikomålet. Klassifiseres etter 9 friske risikoklasser (A til I). I tillegg er det to misligholdsklasser (J og K) for kunder med misligholdte og/eller nedskrevne engasjement.

1. Forventet eksponering ved mislighold. (EAD). Bankens forventede eksponering i enkelt-engasjementet gitt mislighold.
2. Tap gitt mislighold. (LGD). Andelen av kundens engasjement som forventes tapt gitt ett mislighold. (Lavkonjunkturstimat.) Tar hensyn til sikkerhetsverdier.
3. Forventet tap. (EL). Er en gjennomsnittsforsventning til tap, gitt realisasjon i et lavkonjunkturmarked. Beregnes for hver enkeltkunde. Alle tap over null og opp til forventning, er å vurdere som en driftskostnad, og skal dekkes over driftsmarginen.
4. Uventet tap. (UL). Er en beregning av tap utover forventet tap i henhold til kapitalkravsforskriften, og som banken må holde kapital (økonomisk kapital) for å kunne dekke. Størrelsen på behovet for uventet tap vil avhenge av porteføljens sammensetning, modellenes diskriminerende evne, kalibrering og valgt konfidensnivå.

Beregnet UL i henhold til forskrift og med bankens modellparametere, vurderes å være den beste tilgjengelige modelltilnærming for å beregne kapitalbehovet til dekning av bankens kredittrisiko og benyttes derfor som grunnlag for intern beregning og allokering av økonomisk kapital.

Risikoklasser

Risikoklasser på hovedgrupper. Grenser etter misligholdssannsynlighet (PD). Det er 9 friske klasser A-I, to klasser (J-K) for henholdsvis misligholdte og nedskrevne engasjementer. J klassen gjelder engasjementer med mislighold større enn kr 1.000,- over 90 dager. J og K klassen er definert med PD 100 % i tråd med definisjon i kapitalkravsforskriften vedrørende IRB modeller.

Risiko-klasse	Nedre grense	Øvre grense
A	0,00 %	0,10 %
B	0,10 %	0,25 %
C	0,25 %	0,50 %
D	0,50 %	0,75 %
E	0,75 %	1,25 %
F	1,25 %	2,50 %
G	2,50 %	5,00 %
H	5,00 %	10,00 %
I	10,00 %	99,99 %
J	99,99 %	100,00 %
K	100,00 %	100,00 %

Sikkerhetsklasser

Sikkerhetsklasser på hovedgrupper. 7 klasser hvor dekning viser sikkerhetsverdi målt etter realisasjonsverdi, og viser derav tapsgrad i forhold til knyttet engasjement. Realisasjonsverdier er beregnet med utgangspunkt i standardiserte reduksjonssatser etter type sikkerhet, beregnet for realisasjon under lavkonjunktur.

I bankens interne risikomodell for økonomisk kapital, beregnes forventet tap med utgangspunkt i produktet av beregnet eksponering, misligholds-sannsynlighet (PD) og forventet tapsgrad.

Sikkerhetsklasse	Dekning
1	Over 120 %
2	Over 100 %
3	Over 80 %
4	Over 60 %
5	Over 40 %
6	Over 20 %
7	Inntil 20 %

PD beregnes med kalibrering til et antatt langsiktig gjennomsnitt over en hel konjunktursyklus. Modellen benyttes til kapitalallokering, i innvilgelse og oppfølging, i risikoprising, og inngår i bankens interne kapitalbehovsvurderinger (ICAAP).

Validering

Bankens kredittmodeller er ikke godkjent for bruk i regulatorisk sammenheng, men modellene benyttes fullt ut i et anvendt IRB system i økonomisk styring. Herunder valideres modellene. Dette for å sikre:

1. at IRB systemet er tilpasset porteføljene det anvendes på (Økonomisk)
2. at IRB systemet bygger på rimelige forutsetninger
3. at IRB systemet måler det de skal måle
4. at IRB systemet er rimelig integrert i risikostyring og innvilgelse

I tillegg valideres anvendelse og etterlevelse på:

1. Rammeverk, rutiner og dokumentasjon
2. Organisasjon og kultur
3. Kompetanse
4. Rapportering/lederbekreftelser
5. Stresstesting
6. Innvilgelse, og oppfølging av tiltak

Valideringen gjennomføres uavhengig. Hovedkonklusjonen er at bankens modeller kan anvendes på bankens porteføljer og at gjennomføring i intern risikostyring er tilfredsstillende.

4.2. Porteføljeinformasjon

Nedenstående figurer viser utvalgte hovedtrekk ved porteføljens sammensetning og utvikling.

Segmentfordeling i totalporteføljen

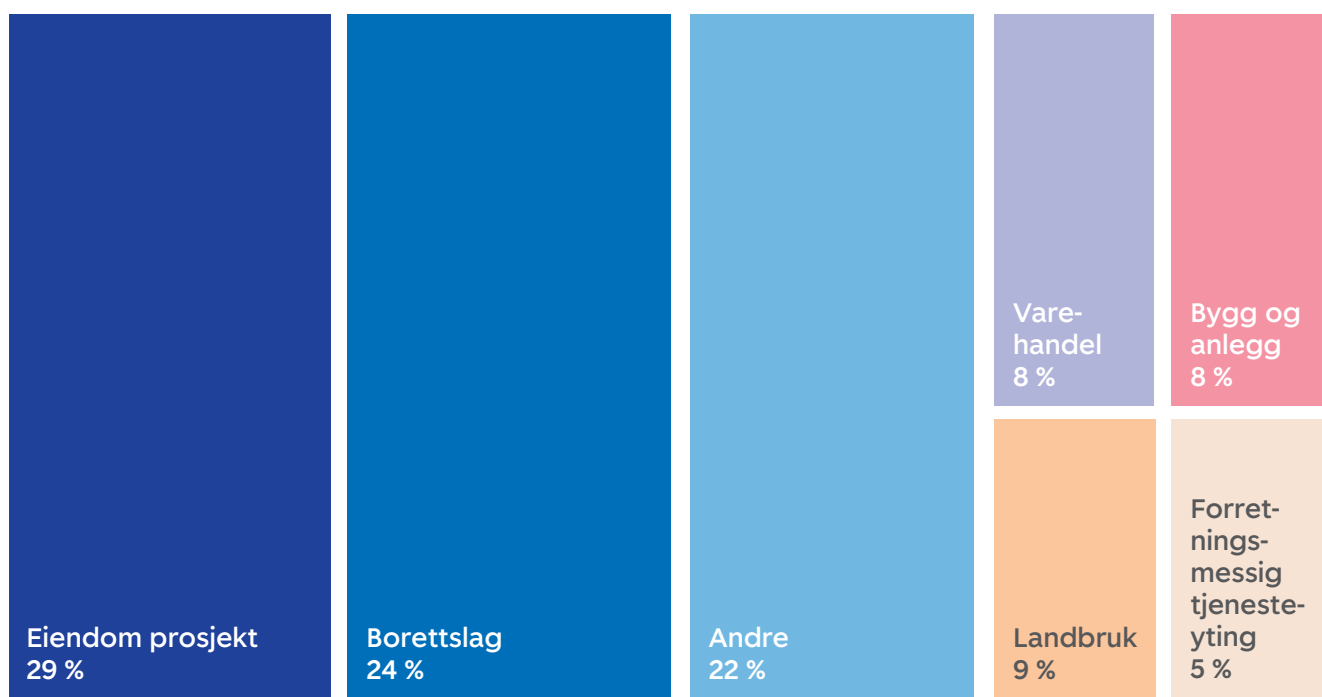

Personmarkedet utgjør den største andelen av kredittporteføljen. Konsernet har overført deler av boligfinansiering til alliansens boligkredittselskap. Banken forestår den daglige forvaltning av lånene og har rett, men ingen plikt, til å ta engasjementene tilbake ved eventuelt mislighold. Banken eier en forholdsmessig andel av kredittselskapet, og holder kapital for den langsiktige risikoen. Underliggende risikoprofil er stabil over tid.

Bedriftsmarkedet har tyngdepunktet innen utleie av næringseiendom. Eiendomseksposeringen er i all hovedsak knyttet til langsiktige kontrakter med solide kunder. Konsernet har strategisk målsetning om å øke andelen av finansiering i bedriftsmarkedet mot andre bransjer enn næringseiendom.

Porteføljen er sikret med en høy grad av kvalifisert sikkerhet. I sikkerhetsberegningen benyttes en reduksjonsfaktor på 40 % på markedsverdi for boligeiendommer. Næringseiendommer reduseres tilsvarende med en sats på 55 %. Beregningene er gjort med hensyn til å gi alvorlig lavkonjunktoregenskaper i modellestimatene. Fast eiendom dominerer sikkerhetsdekningen i porteføljen.

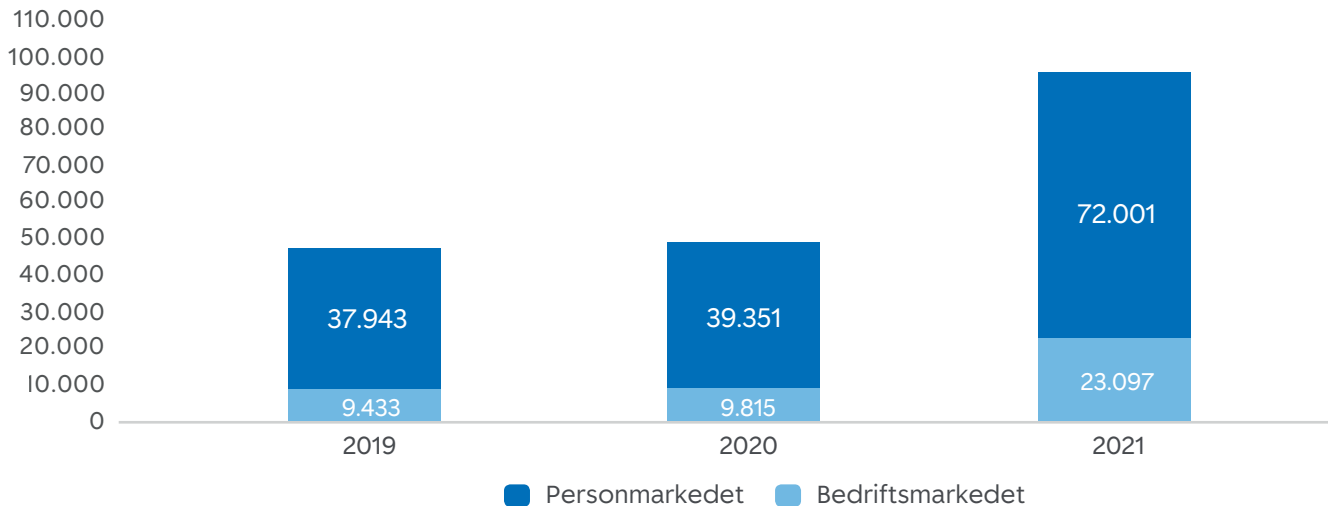
Sammensetning i øvrige næringer

Blant øvrige næringsengasjementer har banken betydelige utlån til prosjektfinansiering innenfor eiendom og borettslag. Prosjektfinansiering av bolig betinger tilfredsstillende forhåndssalg og øvrige risikoreducerende tiltak. Borettslag vurderes som engasjementer med lavere risiko enn bedriftsmarkedet generelt.

Veksten i 2021 kommer fra sammenslåingen av SpareBank 1 BV og Sparebanken Telemark som etter sammenslåingen utgjør SpareBank 1 Sørøst-Norge. Hovedtyngden av veksten er i all hovedsak relatert til kunder i konsernets markedsområde. Porteføljene vurderes under ICAAP også med hensyn til mulig konsentrasjonsrisiko for blant annet geografi. Etter vurdering anses ikke eksponeringer i Buskerud, Vestfold og Telemark å utgjøre noen spesiell konsentrasjonsrisiko. Porteføljene er preget av et høyt antall diversifiserte eksponeringer. Landsdelen anses ikke slik situasjonen i dag er å være spesielt utsatt.

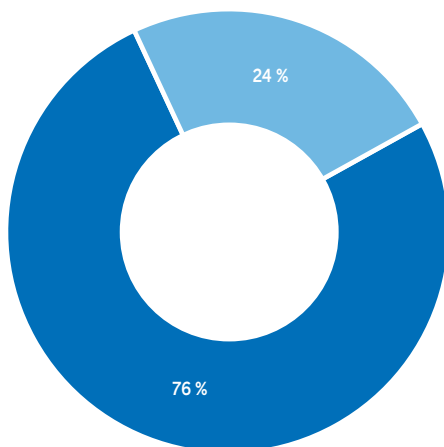
Volumutvikling i bedrifts- og personmarkedet

*2019 og 2020 viser kun SpareBank 1 BV, mens 2021 viser SpareBank 1 BV og Sparebanken Telemark som er fusjonert til SpareBank 1 Sørøst Norge.

Porteføljen er preget av stabile og langsiktige finansieringer. Personmarkedet er preget av langsiktig boligfinansiering mens bedriftsmarkedet i tillegg til langsiktige finansiering av næringsseiendom til utleie, også har en relativt stor andel mer kortsiktige prosjektfinsieringer. I praksis innfris lån tidligere enn bevilget løpetid, men en stor del av ny innvilgelse gjelder fortløpende refinansiering. Porteføljene er preget av langvarige kundeforhold.

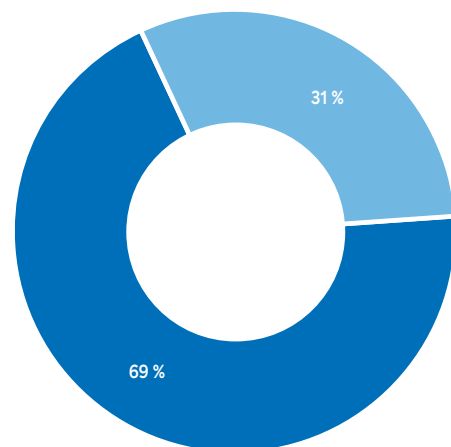
Segmentandeler forvaltet portefølje

Personmarkedet Bedriftsmarkedet

Personmarkedet utgjør 76 prosent av total forvaltet portefølje.

Segmentandeler på egen balanse

Personmarkedet Bedriftsmarkedet

Av forretningsmessige årsaker overføres store deler boligporteføljen til SpareBank 1 Boligkreditt.

Mislighold og nedskrivninger

Høyrisikokunder og kunder med mislighold identifiseres i henhold til interne rutiner og definerte misligholdskriterier. Dette gir grunnlag for tidlige tiltak og reduserte tap. Under oppfølging er det vesentlig å avdekke årsakene til misligholdet og sannsynligheten for fremtidig betjeningsevne. Oppfølgingstiltakene skal sikre et best mulig resultat og rettidig bokføring av engasjementets verdi.

Etter implementering av IFRS 9 fra 1.118, blir tapsavsetninger beregnet med bakgrunn i ECL, forventet tap etter modelltilnærming. Bankens modell anvendes på finansielle eiendeler målt til amortisert kost. For å beregne forventet kredittap i henhold til til IFRS 9 kategoriseres alle eiendelene i trinn:

1. Trinn 1; ikke vesentlig høyere kredittrisiko enn ved innvilgelse.
2. Trinn 2; vesentlig økning i kredittrisiko siden innvilgelse, men ikke objektive bevis på mislighold eller tap.
3. Trinn 3; vesentlig økning i kredittrisiko siden innvilgelse, og objektive bevis på mislighold eller tap.

I trinn 1 er tapsavsetningen forventet tap de neste 12 måneder. I trinn 2 og 3 er tapsavsetningen forventet tap over eiendelens levetid. Se årsrapporten 2021 for nærmere beskrivelse.

Modellbeskrivelse og anvendelse i Pilar 2

Kapitalbehovet beregnes i hovedsak etter statistiske modeller beskrevet ovenfor. Det gjøres tillegg for kapitalbehov knyttet til pilar 2 risikoer utover regulatoriske krav under pilar 1. Herunder inngår tillegg for konsentrasjonsrisiko, definert som risikoen for tap som følge av konsentrasjon mot store kunder, bransjer og/eller geografiske områder.

Det gjøres ikke pilar 2 tillegg for risiko som er hensyntatt under øvrige bufferkrav.

4.3. Markedsrisiko

Definisjon: Markedsrisiko defineres som risikoen for tap som skyldes endringer i renter, kursendringer knyttet til finansielle instrumenter og valuta.

Konsernets markedsrisiko oppstår i hovedsak fra investeringer i obligasjoner, sertifikater og aksjer, og som følge av aktiviteter som utføres for å understøtte driften. I tillegg behandles verdiendringer i konsernets portefølje av fast eiendom, som markedsrisiko. Aksjer, andeler og egenkapitalbevis klassifiseres til virkelig verdi over resultatet eller som tilgjengelig for salg. Sertifikater, obligasjoner og rentefond klassifiseres til virkelig verdi over resultatet. Alle finansielle instrumenter klassifisert til virkelig verdi over resultatet, måles til virkelig verdi, og endring i verdi fra inngående balanse resultatføres som inntekt (kostnad) fra andre finansielle investeringer.

SpareBank 1 Sørøst-Norge har ikke konsesjon som valutabank. Det er inngått en avtale med SpareBank 1 SMN for å ivareta tilbudet av produkter knyttet til valuta og derivater til bankens kunder. Med bakgrunn i dette er valuta-risikoen begrenset.

Det vises for øvrig til i SpareBank 1 Sørøst-Norges årsrapport 2021 for mer detaljert beskrivelse av regnskapsmessig behandling av finansielle instrumenter.

Styring og kontroll

Markedsrisikoen måles på bakgrunn av rammer vedtatt av styret. Rammene gjennomgås og fornyes på årlig basis.

Nedenfor følger en oversikt over hvordan de enkelte risikoene innenfor markedsrisiko følges operativt.

Renterisiko

Formålet med konsernets styring av renterisiko er å sikre at konsernet til enhver tid har en kjent renterisiko-eksponering og at denne er i samsvar med konsernets vedtatte risikovilje, gjeldende rammer på området og forventninger til fremtidig renteutvikling.

Renterisiko kan deles i følgende elementer:

1. Basisrisiko; parallell skift i rentekurven eller vridning av rentekurven.
2. Reprisingsrisiko/administrativ renterisiko
3. Rentekurverisiko; ikke-parallell skift på rentekurven

Basisrisiko er den verdiendring på bankens eiendeler og gjeld som finner sted når hele rentekurven parallellforskyves eller det oppstår en vridning i rentekurven. Denne risikoen er beregnet som effekten på de finansielle instrumentenes virkelige verdi av en renteendring hvor hele rentekurven forutsettes å parallellforskyve seg. For å få et så godt som mulig bilde av renterisikoen beregnes både endring i netto renteinntekter (NII) og verdiendring av rentesensitive aktiva og passiva som følge av rentesjokk (EVE)

Administrativ renterisiko oppstår fordi det i praksis vil gå noe tid fra en renteendring inntreffer i markedet til banken har fått justert vilkårene på innskudd og utlån med flytende rente. Finansavtaleloven krever som hovedregel minimum seks ukers varslingsfrist ved renteøkning på utlån til personkunder, og 8 uker ved rentereduksjon på innskudd.

Rentekurverisiko er risikoen for at markedets prising av de enkelte utstedere ikke endrer seg tilsvarende som de underliggende referanserenter.

Spreadrisiko

Spreadrisiko er virkningen av endringer i markedets risikopremie. Denne består av kreditt- og likviditetsrisiko.

Aksjerisiko

Aksjerisiko måles i forhold til rammer for eksponering i aksjer, egenkapitalbevis eller andeler i aksjefond. Styring og oppfølging av risikoområdet tar utgangspunkt i vedtatt ramme for eksponering i omløpsaksjer i tillegg til retningslinjer gitt i lover og forskrifter om tillatt total eksponering. Risikoområdet dekker omløps- og anleggsaksjer som ikke er av strategisk karakter. Aksjer i selskap som vurderes som strategiske posisjoner for SpareBank 1 Sørøst-Norge er vurdert under eierrisiko.

Valutarisiko

Valutarisiko måles ut fra samlet brutto- og nettoposisjon i valuta og nettoposisjon i ulike valutasorter. SpareBank 1 Sørøst-Norge er ikke valutabank og er som en følge av dette i hovedsak eksponert mot valutarisiko ved begrensede kontante valutabeholdninger som ligger i hver enkelt lokalbank. Alle valutaeksponeringer på finans/fundingområdet skal swappes til norske kroner i henhold til styrebeslutning (bankens likviditetsstrategi).

Derivater

I bankens treasuryvirksomhet inngår derivatavtaler hovedsaklig i forbindelse med handel av underliggende lån eller obligasjonsinvesteringer ut fra sikrings- eller risikostyringshensyn.

Avtaler inngås kun med kredittgodkjente motparter. Banken har ingen tradingportefølje av derivater. Bankens derivater består av renteswapper.

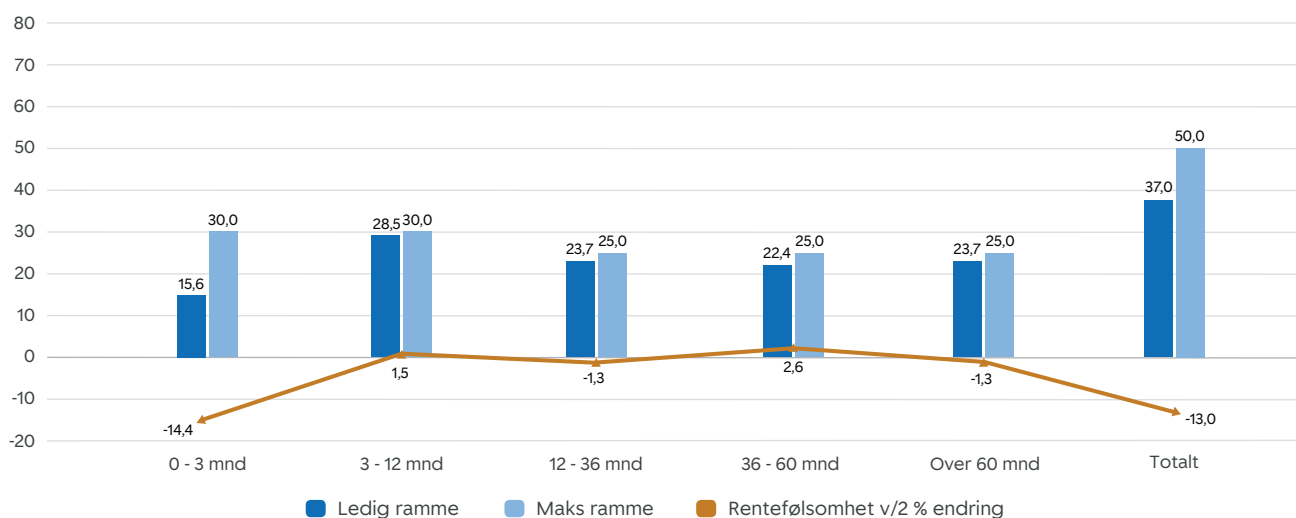
Rammer, overvåking og rapportering

Plassering i rentebærende papirer styres av en ramme for maksimal eksponering, samt rammer for eksponering pr utsteder. Løpende overvåking og oppfølging i forhold til rammer gjøres automatisk i porteføljestyrings-systemet sim corp dimensions. Evt. rammebrudd rapporteres til styret og konsernsjef ved både finans- og risikorapportering. Eventuelle meldinger om brudd vil bli registrert i bankens taps- og hendelsesdatabase. Finansavdelingen rapporterer månedlig eksponering opp mot vedtatte rammer til styret og ledelsen. I månedsrapporten presenteres også stresstester knyttet til likviditetsområdet. Avdeling for risikostyring utarbeider uavhengig rapportering av de ulike områdene innenfor markedsrisiko til styret og ledelsen.

Porteføljefinformasjon

Nedenfor vises porteføljefinformasjon knyttet til markedsrisikoområdet:

Følsomhet, konsekvenser av renteøkning på 2 %

Renterisiko for alle renteposisjoner kan uttrykkes ved å se på endringen i verdien på renteinstrumentene ved en parallell endring på 2 % eller en vridning av rentekurven. Figuren ovenfor viser effekten av nevnte renteendring for basisrisiko og rentekurve risiko.

SpareBank 1 Sørøst-Norge klassifiserer aksjer innenfor kategoriene virkelig verdi og tilgjengelig for salg. Verdipapirer som kan måles pålitelig og som rapporteres internt til virkelig verdi klassifiseres til virkelig verdi over resultatet. Dersom det ikke finnes et aktivt marked for en finansiell eiendel (eller eiendelen er unotert), kan konsernet beregne virkelig verdi ved bruk av ulike verdsettelsesmodeller. Dersom eiendelen ikke lar seg måle pålitelig i markedet, benyttes kostpris som mest pålitelig tilnærming.

Metodikk og vurderingskriterier i Pilar 1

Markedsrisiko er beregnet etter regelverket fastsatt i kapitalkravsforskriften. Beregningsgrunnlaget for kapitalbehovet har basis i markedsverdien på de enkelte instrumentene multiplisert med angitte risikovekter fastsatt i forskriften.

Modellbeskrivelse og anvendelse Pilar 2

Konsernet har ved beregning av Pilar 2- tillegg for markedsrisiko lagt til grunn beregningsmetodikk angitt i Finanstilsynets rundskriv nr. 12/2016. Kapitalbehovet beregnes med utgangspunkt i enkle stresstester for de enkelte delementene. Kapitalbehovsberegningene tar utgangspunkt i styrevedtatte rammer for eksponering.

4.4. Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser.

Operasjonell risiko omhandler risikoen for tap som følge av:

Menneskelige faktorer:

- Brudd på rutiner/retningslinjer, manglende kompetanse, uklar strategi, policy eller rutiner, samt interne misligheter

Systemer:

- Svikt i IKT og øvrige systemer

Eksterne årsaker:

- Kriminalitet, bedragerier, naturkatastrofer, andre eksterne årsaker

Styring og kontroll

Operasjonell risiko er en risikotype konsernet i størst mulig grad ønsker å ha god kontroll på. Ved oppbygging av internkontroll benyttes risiko-, konsekvens- og sannsynlighetsvurderinger for å fastsette nivå på kontrollomfanget. Operasjonell risiko styres gjennom et eget rammeverk tilknyttet en kvalitetsmodell. Kvalitetsmodellen består av følgende elementer:

- En årlig vurdering av strategiske risikoer og risikoer knyttet til de ulike forretnings- og støtteprosesser. Denne vurderingen danner grunnlaget for fastsettelse av forbedrings- og kontrolltiltak relatert til de identifiserte risikoer. I tillegg har konsernet etablert egne prosedyrer for risikovurderinger i forbindelse med implementering av nye produkter og systemer og i de tilfeller konsernet ønsker å gå inn i nye forretnings- og/eller markedsområder.
- En årlig lederbekreftelse av internkontrollen der det rapporteres fra lederne i organisasjonen om status knyttet til internkontrollen innenfor den enkelte organisatoriske enhet. Bekreftelsen danner grunnlaget for forbedringstiltak på de ulike virksomhets-områdene. Det er etablert en compliance funksjon som skal arbeide aktivt med å forbedre internkontrolltiltak og påse etterlevelse av eksternt og internt rammeverk.

I tillegg foretas en løpende gjennomgåelse av anbefalinger fra intern revisor, ekstern revisor og tilsynsmyndigheter som grunnlag for implementering av forbedringstiltak.

Konsernet har etablert og tatt i bruk en internkontrolloppfølgingsdatabase for å sikre etterlevelse av besluttede tiltak. Videre har konsernet implementert en egen taps- og hendelsesdatabase for registrering av uønskede hendelser.

Metodikk og vurderingskriterier Pilar I

Beregningsgrunnlaget i basismetoden er 15 % av gjennomsnittlig inntekt de tre siste år beregnet ved regnskapsårets slutt. Inntektspostene som medtas i beregningsgrunnlaget følger av kapitalkravsforskriften.

Det reviderte regelverket (CRR3/CRD6 og BRRD3) forventes å tre i kraft i EU fra 1. januar 2025. Implementeringsdato i Norge vil avhenge av hvor fort de nye rettsaktene kan tas inn i EØS-avtalen.

Det innføres da en ny felles standardmetode som erstatter alle tidligere metoder (basismetode, sjablongmetode, AMA). Metoden har enkelte fellestrekk med dagens basismetode, og beregnes som:

Inntektsindikator (BI) x Marginal koeffisient (α) x Interne tap multiplikator (ILM)

Inntektsindikator beregnes basert på snitt av siste 3 år

Inntektsindikatoren multipliseres med en standard sats på mellom 12-18 %, avhengig av størrelsen på inntektsindikatoren. Dette gjør at større banker får et større kapitalkrav.

Dette multipliseres til slutt med en intern tapsindikator. Denne er i EU-teksten satt til 1 for alle banker (dvs anvendes ikke).

Modellbeskrivelse og anvendelse Pilar 2

Kapitalbehovet er beregnet med utgangspunkt i basismetoden i Pilar 1. Beregningsgrunnlaget i basismetoden er 15 % av gjennomsnittlig inntekt de tre siste år beregnet ved regnskapsårets slutt. I tillegg gjøres en skjønnsmessig vurdering av ytterligere kapitalbehov for å dekke operasjonell risiko utover minstekravet i henhold til Pilar I.

4.5. Likviditetsrisiko

Definisjon

Risikoen for at konsernet ikke klarer å finansiere økninger i eiendelene og innfri sine forpliktelser eller evner å finansiere eiendeler (inkl. ønsket vekst) uten vesentlige økte kostnader. Nivået på bankens ansvarlige kapital vil være en sentral forutsetning for å kunne tiltrekke seg nødvendig funding til enhver tid.

Styring og kontroll

Strategi for likviditetsstyring er førende for styringen av likviditetsrisikoen i SpareBank1 Sørøst-Norge. Det er satt rammer for netto likviditetsbehov i ulike tidsintervaller, krav til langsiktighet i finansieringen, størrelsen på likviditetsreserver og lengden på den tidsperioden konsernet skal være uavhengig av å hente ny finansiering fra penge- og kapitalmarkedet. Likviditetsstrategien revideres minst årlig av konsernets styre. I tilknytning til strategien er det etablert en egen beredskapsplan og en beredskapsgruppe som skal håndtere urolige likviditetssituasjoner.

Det benyttes stresstester som analyserer konsernets likviditetsmessige sårbarhet i perioder uten tilgang på ekstern funding (se nedenfor). Finansavdelingen har ansvaret for likviditetsstyringen, mens avdeling for risikostyring har ansvaret for uavhengig overvåking og rapportering av utnyttelse av rammer i henhold til likviditetsstrategien.

Modellbeskrivelse og anvendelse

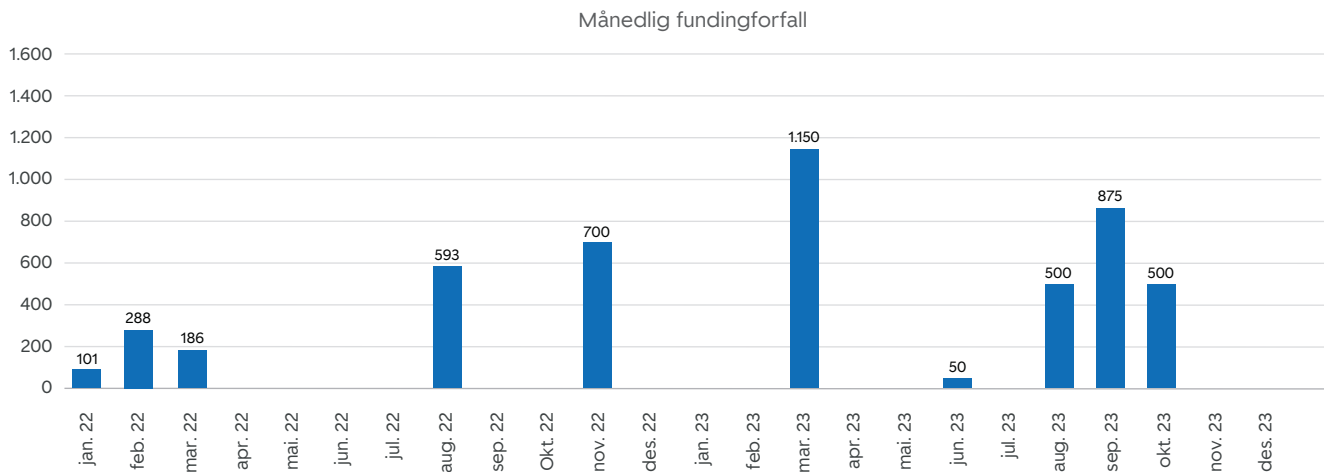
Likviditetsrisiko er definert som risikoen for at tilbydere av likviditet ikke kan eller vil tilby likvider til banken, eventuelt kun til en pris som er vesentlig høyere enn normale markedsvilkår. En slik situasjon kan oppstå ved at banken får en svekket kredittverdighet (opplevd og/eller faktisk), eller at markedet for likviditet slutter å fungere på en tilfredsstillende måte. Likviditetsrisiko handler derfor ikke først og fremst om å ha tilstrekkelig kapitalbase for å tåle tap, men å ha tilstrekkelig likvide midler til å dekke inn de forpliktelser som kommer til forfall i en kriseperiode. Denne risikoen håndteres ved å sette rammer nevnt under styring og kontroll.

Diversifiserings- og forfallstruktur

Likviditetsrisikoen reduseres gjennom spredning av innlånene på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider. Figuren under illustrerer spredningen i konsernets innlånskilder med unntak av ordinære kundeinnskudd pr 31.12.2021. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer utgjør ca. 9 milliarder kroner ved utgangen av 2021. Banken har overført 23,8 milliarder kroner til SpareBank 1 Boligkreditt AS og 1,6 mrd kroner til SpareBank 1 Næringskreditt AS pr 31.12.2021.

Av det totale innlånsvolumet forfaller 10,5 % i løpet av 2022.

Figuren viser innlånsporteføljens forfallstruktur pr 31.12.2021

Informasjon om innskuddsdekning

Innskudd fra kunder er konsernets viktigste finansieringskilde. Innskuddsdekning, målt som innskudd i prosent av brutto utlån ekskl. overført volum til Boligkreditt, utgjorde 74 % ved utgangen av 2021. Innskuddsdekning inkl. Boligkreditt utgjør 53 % pr 31.12.2021.

Informasjon om overføring av lån til SpareBank 1 Boligkreditt AS

SpareBank 1 Sørøst-Norge overfører utlånsvolumer til SpareBank1 Boligkreditt AS som en del av bankens finansieringsstrategi. Lån overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS er sikret med pant i bolig innenfor 75 % av omsetningsverdi. Overførte lån er juridisk eid av Sparebank 1 Boligkreditt AS og SpareBank 1 Sørøst-Norge har, utover forvaltningsrett og rett til å overta helt eller delvis nedskrevne lån, ingen rett til bruk av lånene. SpareBank 1 Sørøst-Norge forestår forvaltningen av overførte utlån og mottar en provisjon som baseres på avkastningen på utlånene banken har overført fratrukket kostnadene i selskapet.

SpareBank 1 Boligkreditt AS er eid av sparebanker som inngår i SpareBank 1-alliansen. SpareBank 1 Sørøst-Norge har per 31. desember 2021 en eierandel på 10,68 % i selskapet. Hensikten med kredittforetaket er å sikre bankene i Alliansen stabil og langsiktig finansiering av boliglån til konkurransedyktige priser. Obligasjonene til SpareBank 1 Boligkreditt AS har en rating på Aaa og AAA fra henholdsvis Moody's og Fitch.

Overføringene av lån påvirker risikoprofilen til bankens gjenværende utlånsportefølje. Det er satt risikostrategiske rammer for hvor stor andel av utlånsporteføljen som kan overføres kredittforetaket. Mottatt vederlag for lån overført fra SpareBank 1 BV til SpareBank 1 Boligkreditt AS tilsvarer nominell verdi på overførte utlån.

SpareBank 1 Sørøst-Norge har, sammen med de andre eierne av SpareBank 1 Boligkreditt AS, inngått avtale om etablering av likviditetsfasilitet for SpareBank 1 Boligkreditt AS. Dette innebærer at bankene har forpliktet seg til å kjøpe boligkredittobligasjoner begrenset til en samlet verdi av de til enhver tid neste tolv måneders forfall i foretaket. Hver eier hefter prinsipielt for sin andel av behovet, subsidiært for det dobbelte av det som er det primære ansvaret i henhold til samme avtale. Obligasjonene kan deponeres i Norges Bank og medfører således ingen vesentlig økning i risiko for banken. SpareBank 1 Boligkreditt AS holder etter sine interne retningslinjer likviditet for de neste 12 måneders forfall. Denne trekkes fra ved vurderingen av bankenes ansvar. Det er derved kun dersom foretaket ikke lenger har likviditet for de neste 12 måneders forfall at SpareBank1 BV vil rapportere noe engasjement knyttet til denne likviditetsfasiliteten.

Eierne av SpareBank1 Boligkreditt AS har inngått en aksjonæravtale. Avtalen innebærer blant annet at bankene skal bidra til at SpareBank 1 Boligkreditt AS kjernekapitaldekning alltid oppfyller regulatoriske krav. SpareBank 1 Sørøst-Norge holder kapital for denne forpliktelsen gjennom sin eiermessige andel av selskapets pilar 2 beregning. Det vises i den forbindelse til at det finnes en rekke handlingsalternativer som vil være aktuelle dersom en slik situasjon skulle inntreffe.

Likviditetsutvikling og stresstester

Figuren viser analyser av likviditetsbuffer under ulike stress scenarier.

Overlevelsessevne scenarier (netto refin. etter tiltak)	1 mnd	3 mnd	6 mnd	12 mnd	18 mnd	24 mnd
0 - Ordinær drift	10.793	11.001	12.009	11.369	13.904	11.546
1 - Sviktende refinansiering	27.234	11.062	12.086	11.612	14.258	12.039
2a - Middels krise i marked	15.697	7.979	9.195	7.662	9.392	5.938
2b - Middels krise i banken	25.661	7.660	9.077	7.061	7.790	3.506
3a - Stor krise i marked	10.544	6.623	7.054	4.432	3.740	-1.816
3b - Stor krise i banken	25.121	5.830	6.330	1.458	728	-4.864
4a - Middels krise i marked	15.478	6.260	6.786	2.340	2.417	-805
4b - Stor krise i bank og marked	7.802	2.849	2.715	-3.439	-3.161	-6.491

Likviditetsstrategien forutsetter at konsernet skal kunne opprettholde ordinær drift i 12 måneder uten tilførsel av ekstern likviditet. Pr 31.12 2021 hadde konsernet reserver som under gitte stresstest-forutsetninger var store nok til å fortsette normal drift i over 24 mnd. uten tilførsel av ekstern kapital. Strategien sier videre at banken skal kunne leve i 6 mnd i en beregnet stress-situasjon ved stor krise i banken og markedet. Konsernet var pr 31.12.2021 godt innenfor denne målsettingen. Bakgrunnen for at stresstesten viser en høyere likviditetsbuffer under scenarioet stor krise i banken enn ved stor krise i markedet, er at likviditetstilgang knyttet til portefølje av klargjorte lån for overføring til Boligkreditselskapet forutsettes å være mulig å hente ut når det ikke er krise i markedet.

Nedenfor følger en oppsummering av hvilke hovedparametere som stresstestes i de ulike scenarioene:

- 15 største innskudd
- Volum innskudd med saldo over 2 mill. kr
- Volum innskudd under 2 mill. kr
- Markedsverdi av likviditetsporteføljen
- Økning av trekk på innvilgede rammer og kreditter
- Påvirkning i vekstbilde for kreditt- og innskuddsvolum
- Utvikling i overførte volumer til SpareBank1 Boligkreditt AS

Likviditetsindikatorer

Bankens likviditetsstrategi angir rammer for styring av likviditetsrisikoen. Gjeldende rammer vedtatt for 2022 og angir minimumsnivå i henhold til Finanstilsynets definisjoner LCR og NSFR.

Ved utgangen av 4. kvartal 2021 er LCR 175 % og NSFR 147 %.

4.6. Eierrisiko

Definisjon

Risiko for tap på strategiske eierinteresser i andre selskaper, knyttet til den risiko som det enkelte selskap påtar seg i sin drift, så vel som risikoen for at det må tilføres ny kapital i ett eller flere av disse selskapene.

I tillegg til egne datterselskap EiendomsMegler 1 BV AS, (100%), EiendomsMegler 1 Telemark AS (51%), SpareBank 1 Regnskapshuset Sørøst-Norge AS (100%), Imingen Holding AS (100%), Larvik Marina AS (100%), Tufte Eiendom AS (100%) har konsernet 55 % eierinteresser i Z-eiendom, samt eierinteresser i SpareBank1 Boligkreditt AS og

SpareBank 1 Næringskreditt AS samt direkte og indirekte eierinteresser i SpareBank 1 Gruppen AS, SpareBank 1 Markets, SpareBank 1 Kredittkort, SpareBank 1 SMN Finans, SpareBank 1 betaling AS, SpareBank 1 Gjeldsinformasjon AS og i BN Bank ASA der det beregnes kapital knyttet til en eierrisiko.

Styring og kontroll

Styring og kontroll tilknyttet investeringene i allianseselskapene ivaretas i hovedsak gjennom styrerepresentasjon via SamSpar-samarbeidet.

Konsolidering

SpareBank1 Sørøst-Norge legger vekt på at alle selskaper i konsernet har tilfredsstillende kapitalisering til enhver tid. Det er ikke lagt begrensning på styrets mulighet til å overføre kapital mellom morbanken og datterselskapene utover det som følger av regulatoriske og andre lovbestemte begrensninger. Det foreligger heller ingen vedtektsfestede bestemmelser med denne type begrensning. Det søkes i forbindelse med inngåelse av avtaler med andre parter at begrensning knyttet til styrets adgang til å overføre kapital som nevnt ovenfor ikke etableres. Denne problemstillingen er mest aktuell i forbindelse med innlånsavtaler og eventuelle andre avtaler med leverandører eller offentlig myndighet. Konsernet er ikke kjent med at det foreligger slike begrensninger utover hva som følger av rammelovgivningen.

I likhet med investering i datterselskapene har SpareBank 1 Sørøst-Norge strategisk interesse av å ta del i virksomheten knyttet til samarbeidet i SpareBank 1 alliansen. Konsernet har indirekte eierandeler i SpareBank 1 Gruppen AS (4,4 %), samt direkte eierandel i BN Bank ASA (7,5 %), SpareBank 1 Boligkreditt AS (10,68 %), SpareBank 1 Næringskreditt AS (12,3 %), SpareBank 1 Kredittkort AS (9,5 %), SpareBank 1 SMN Finans AS (11,5 %), SpareBank 1 Betaling AS (8,0 %). SpareBank 1 Sørøst-Norge er opptatt av i så liten grad som mulig, å inngå avtaler som innebærer en begrensning på eierbankenes mulighet til å overføre kapital til disse selskapene.

Kapitalbehov for eierrisiko

Banken benytter seg av metodikken som kom i rundskriv fra Finanstilsynet i 2018, og som senere ble tatt inn i oppdatert rundskriv 12/2016 vedr eierandeler i forsikring, og konsoliderer inn sin respektive eierandel i de andre selskapene ved beregning av Pilar 2 krav.

5. Bærekraft og samfunnsansvar

Bærekraftig utvikling er å imøtekomme behovene til dagens generasjon, uten å redusere mulighetene for kommende generasjoner til å dekke sine behov. Bedrifters samfunnsansvar rommer både økonomisk, sosiale og miljømessige forhold.

Konsernet benytter også begrepet ESG (Environmental, Social and Governance; miljø, sosiale forhold og selskapsstyring) om bærekraftvurderinger som gjøres. Klimagassutslipp og energiforbruk er eksempler på miljømessige forhold, menneskerettigheter og arbeidsforhold er eksempler på sosiale faktorer, mens etterlevelse av lover og kontrollmekanismer i selskapet er eksempler på styringsmessige forhold.

Bærekraftsrisiko (ESG-risiko) er en samlebetegnelse for forhold relatert til klima, miljø, sosiale forhold og selskapsstyring som kan medføre at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner, bøter, økonomisk tap, andre strafferettslige sanksjoner eller svekket omdømme. Dette kan skyldes vår manglende etterlevelse av regulatoriske krav eller markedets forventninger knyttet til konsernets påvirkning, men det kan også (slik som ved eventuelle økonomiske tap grunnet fysisk klimarisiko, se under) skyldes en ytre påvirkning på vår virksomhet. Vår bruk av begrepet bærekraftsrisiko inkluderer derfor klimarisiko.

Klimarisiko er en type bærekraftsrisiko som knytter seg til samfunnets og konsernets risiko som følge av at klimaet og klimapolitikken endrer seg. Begrepet består av tre deler: fysisk risiko, overgangsrisiko og ansvarsrisiko.

- **Fysisk risiko** er risikoen for økonomiske konsekvenser knyttet til fysisk skade som følge av klimaendringer (f.eks. forsikringserstatning, eller skade på eiendeler).
- **Overgangsrisiko** knytter seg til kostnader og økonomiske konsekvenser av overgangen til lavutslipps-samfunnet (f.eks. endrede kundepreferanser, teknologiendringer, eller myndighetskrav).
- **Ansvarsrisiko** knytter seg til erstatningskrav på grunn av beslutninger eller mangel på beslutninger som bidrar til, eller reduserer risikoen for, klimaendringer.
- Konsernet har en direkte klimarisiko knyttet til egen drift (f.eks. overgangsrisiko knyttet til nye myndighetskrav til banker på klimaområdet), og en indirekte risiko knyttet til lånekunder (f.eks. hvis de utsettes for klimarisiko og ikke klarer å tilbakebetale sine lån). Risikoen kan oppstå på grunn av manglende etterlevelse av regulatoriske krav eller markedets forventninger knyttet til konsernets påvirkning, men kan også, gjennom fysisk klimarisiko, skyldes en ytre påvirkning på vår virksomhet.

Samfunnsansvar er integrasjon av sosiale og miljømessige hensyn i konsernets daglige drift, på frivillig basis, ut over å overholde eksisterende lover og regler. Vårt samfunnsoppdrag som sparebank rommer i tillegg et ansvar for verdiskaping og utvikling i vårt markedsområde, gjennom våre tjenester som finanskonsern og ved at stiftelsene som er blant våre største eiere fordeler mye av vårt overskudd i form av gavemidler.

SpareBank 1 Sørøst-Norge er influert av ESG risiko både gjennom egen aktivitet og gjennom utlånsporteføljen. ESG faktorer håndteres i utgangspunktet innenfor de respektive underliggende risikokategoriene; operasjonell risiko, forretningsrisiko, compliancerisiko og likviditetsrisiko.

Konsernet er avhengig av tillit fra kunder, offentlige myndigheter og samfunnet forøvrig.

Derfor skal vi;

- informere åpent og ærlig om vår virksomhet til kunder, ansatte, eiere, samarbeidspartnere og samfunnet for øvrig
- kjennetegnes av medarbeidere med høy etisk standard, god eierstyring og selskapsledelse
- etterleve relevante lover og forskrifter
- ha nulltoleranse for korrupsjon, bestikkelser og annen økonomisk kriminalitet
- være en aktiv og lyttende aktør som sikrer berørte parter rett til effektiv klageadgang gjennom forsvarlige prosesser
- holde orden i eget hus og prioritere miljøvennlige løsninger

Hensynet til bærekraft skal være en del av vårt DNA. Dette innebærer at hensynet til etikk, sosiale forhold, selskapsstyring, klima og miljø skal gjennomsyre hele vår virksomhet – både arbeidet til den enkelte avdeling og ansatte, og kravene konsernet stiller kunder, leverandører og andre interessenter. Konsernet skal ikke medvirke til krenkelse av menneske- og arbeidstakerrettigheter, korrupsjon, alvorlig miljøskade eller andre handlinger som kan oppfattes som uetiske. Dette gjelder både i produkter og tjenester, rådgivning og salg, investerings- og kredittbeslutninger, markedsføring, anskaffelser, intern drift, eierstyring og selskapsledelse.

Hovedfokus for bærekraftarbeidet er konsernets kjernevirksomhet innen personmarked og bedriftsmarked.

Konsernet gjennomførte en vesentlighetsanalyse i 2018 (SpareBank 1 BV) og 2019 (SpareBank 1 Telemark), gjennom en omfattende interessentdialog. Analysen pekte på områder der konsernet kan forsterke sin positive påvirkning, og på risikoområder der konsernet bør redusere sin negative påvirkning. De mest vesentlige temaene i analysene var samlet sett å:

- Bekjempe økonomisk kriminalitet
- Utvikle våre ansatte
- Arbeide med etikk og anti-korrupsjon
- Drive lokal næringsutvikling

Som del av arbeidet med å følge opp FNs prinsipper for ansvarlig bankdrift gjorde konsernet i 2020 en påvirkningsanalyse. Den viste størst positiv påvirkning på boforhold, sunn økonomisk vekst og jobbskaping, og størst negativ påvirkning (hovedsakelig gjennom utlån i bedriftsmarkedet) innen områdene avfall, klima, biologisk mangfold, jordkvalitet og ressursbruk.

Konsernet har, basert på vesentlighetsanalysen, påvirkningsanalysen og vår analyse av risiko og muligheter på bærekraftsområdet, valgt å fokusere på følgende av FNs bærekraftsmål (se figur under).

Konsernets bærekraftsstrategi frem mot 2025 har følgende tre pilarer:

Styring og kontroll

Banken har laget en risikoanalyse på klimarisiko. Denne er basert på NGFS (Network for Greening the financial sector). Kontrollhandlinger for EGS risiko er nedfelt i rutiner og retningslinjer for virksomhetsutøvelsen. Det gjennomføres bærekraftsvurderinger med hensyn til kunder i bedrifts-markedet.

På bakgrunn av ESG vurderinger er det satt retningslinjer for hvilke sektorer banken kan investere i innenfor likviditetsforvaltningen.

Banken arbeider aktivt med videreutvikling av rammeverket for ESG strategi.

6. Vedlegg

Til dette dokumentet finnes det et excel vedlegg med tabeller.

